

वसुधा

वर्ष - २१

नारी प्रधान सामयिक पत्रिका
सेप्टेम्बर २०२३
(दिवङ्गत नारी स्रष्टा विशेषाङ्क)

अङ्क ३

प्रधान सम्पादक
विन्द्या सुब्बा

सम्पादकद्वय
डा० गीता छेत्री, डा० साङ्मु लेप्चा

व्यवस्थापकगण
सविता थापा सङ्कल्प, कौशल्या मुखिया,
अमला छेत्री सुब्बा, वेदिका राई

प्रतिनिधि व्यवस्थापकगण
मुन्नु गौतम, कालेबुङ
सुशीला सुब्बा, खरसाङ
कमला तामाङ, मिरिक
मीरा गजमेर अरोड़ा, सिलगढी

प्रकाशक

वसुधा

(भारतीय नेपाली नारी साहित्यिक मञ्च, दार्जीलिङ)

रचना क्रमसूची

क्र०स० शीर्षक

Chakrabarty
Principal
Kalipada Ghosh Tarai Mahavidyalaya
PRINCIPAL
Kalipada Ghosh Tarai
Mahavidyalaya
Bagdogra

★	सम्पादकीय – विन्द्या सुब्बा	१० स०
★	सचिवको प्रतिवेदन – डा० साङ्मु लेप्चा	४
★	वसुधाको निवर्तमान कार्यकारिणी समिति – २०१८-२०२२	६
★	वर्तमान समिति गठन – २०२३	११
★	वसुधाका कार्यकारिणीसहित वर्तमान सदस्यहरू	१२
		१३

शुभकामना पत्रहरू

★	आशीर्वचन – कृष्णसिंह मोक्तान	१४
★	शुभ सन्देश – चन्द्रकुमार राई (अध्यक्ष, नेसास)	१५
★	सन्देश – केशव गुरुङ, सचिव (गोदुनिस)	१६

समालोचना

१.	इन्द्रमणि दर्नालको प्रथम ऐतिहासिक लघु उपन्यास अर्ध-विराम – मणिका मुखिया	१७
२.	भारतीय नेपाली बाल साहित्यमा खिरोदा खड्काको योगदानको मूल्याङ्कन – रूक्मिणी छेत्री	२२
३.	डा० लक्खीदेवी सुन्दासको परिचयात्मक प्रस्तुति – डा० गीता छेत्री	३३
४.	उद्गारदेखि मनपीडासम्मको एक दशकीय यात्रा – मुन्नु गौतम	३९
५.	पवित्रा रेग्मी (अधिकारी)-को साहित्यिक कर्म एउटा विमर्श – डा० राजकुमार छेत्री	४२
६.	सामाजिक यथार्थवादी लेखनमा कथाकार सम्पूर्णा राई – डा० वीणा हाङ्गखिम	५२
७.	कमला राईको काव्यिक तपोवनमा शब्दहरूको एकान्तवास – अर्जुन प्रधान	५७
८.	लक्ष्मी कालिकोटेको कथा मोहभ्रान्तमा विचरण गर्दा – डा० साङ्मु लेप्चा	६२
९.	बालकविका रूपमा खिरोदा खड्का – डा० दीपेन तामाङ	६६
१०.	ललिता राई अहमदका केही सिर्जना र रचनाहरू – विनुपा राई	७२

कथा

११.	पुस्तान्तरले सिर्जेका सुनामीहरू – रीता ठकुरी	७६
-----	--	----

□ डा. दिपेन तामाङ
दार्जीलिङ।

बालकवि पदावलीले बालकविता सिर्जना गर्ने कविलाई बुझाउँदछ। बालकविता बालक र वयस्क दुवै उमेरका व्यक्तिद्वारा सिर्जित हुन सक्तछ। तथापि बालकले सिर्जना गरेका सबै कविता बालकविता बन्न सक्तैन, न टुलाहरूले लेखेका सबै कविता बालकविताअन्तर्गत पर्दछन्। लक्षित बालकको उमेरअनुकूलको विषयवस्तु, बालसुलभ प्रस्तुति र बोधगम्य भाषाशैलीको प्रयोगमा सिर्जित कविता बालकविता बन्न सक्तछ। बालकको यही उमेर अवस्था र त्यस अवस्थाअनुकूलका कविता सिर्जना गर्नेहरूमध्ये खिरोदा खड्काको नाम सगर्व लिन सकिन्छ। उनीभन्दा अघि भारतीय नेपाली बालकवितामा विशेष रुचि राख्ने अरु कोही नारी बालसाहित्यकार भेटिँदैनन्।

भारतीय नेपाली बालसाहित्यको भूमि अहिले मौलाउँदो छ। अहिले यस्तो स्थिति देखिइनुमा अग्रजहरूको उत्साह, सचेतता र कर्तव्य मुख्य कारक तत्त्वको रूपमा देखिन्छ। पादरी गंगाप्रसाद प्रधान, पारसमणि प्रधान, देवकुमारी सिन्हा, नैनसिंह योज्जन र खिरोदा खड्का यसका प्रतिनिधि पात्रहरू हुन्। बञ्जरझैँ भूमिलाई फाँडेर, गोडेर, खनेर र मलजल गरेर उर्वर तुल्याउनमा यी व्यक्तित्वहरूले जुन परिश्रम गरेका छन्, त्यो अविस्मरणीय छ, स्वागतयोग्य छ र सलामयुक्त छ। यी अग्रज विभूतिहरूमध्ये खिरोदा खड्का एउटा मूल व्यक्तित्व हुन्, जसले भारतीय नेपाली बालकविताको क्षेत्रमा लगभग तिन दशक जति आफ्नो बहुमूल्य उमेर, शक्ति र समय खर्चिएका छन्। यहाँ खड्काको बालकविताको क्षेत्रमा रहेका त्यही अथक परिश्रम, लगनशीलता, उत्तरदायित्वका कुरासँगै उनको सिर्जनात्मक क्षमता, सचेतता तथा कर्तव्यपरायणताको सङ्क्षिप्त रेखाङ्कन गर्ने प्रयास गरिएको छ।

पृष्ठभूमिमा माथि उल्लिखित व्यक्तिहरूको लेखन पाठ्य र पाठ्येतर दुवै किसिमको रहेका पाइन्छन्। अहिले पाठ्यपुस्तक बालसाहित्यको अवधारणाभित्र पर्दैन। तथापि शुद्ध बालसाहित्य लेखनमा पाठ्यपुस्तकको भूमिका, महत्त्व र प्रभावलाई भने मिल्क्याउन मिल्दैन। पाठ्यपुस्तक लेखनकै बुझ्नु चढेर भारतीय नेपाली बालसाहित्य लेखन चलायमान छ। स्वयम् खड्काको जीवनमा पनि